

Rammebetingelser for kommunale pensjonsordninger

Hvordan sikre kommunen best mulig avkastning på sin tjenestepensjonsordning?

Dagens tema

- Innledning
- Kapitalforvaltning og avkastning
- Regelverk

Innledning

Oppdraget:

- Sett på bakgrunn av de tre livselskapenes (KLP, Storebrand og Vital) finansforvaltning gjennom finanskrisen er det faktisk slik at selskapene kjøper dyrt og selger billig?
- Om det er slik, skyldes dette rentegarantien eller andre forhold? Er det mulig å kvantifisere hva det økonomiske tapet for kommuner og fylkeskommuner er?
- Vil overgang til flerårig rentegaranti eller andre endringer kunne løse/avhjelpe problemet og sikre kundene en best mulig absolutt avkastning over tid?

Dagens tema

- Innledning
- Kapitalforvaltning og avkastning
- Regelverk

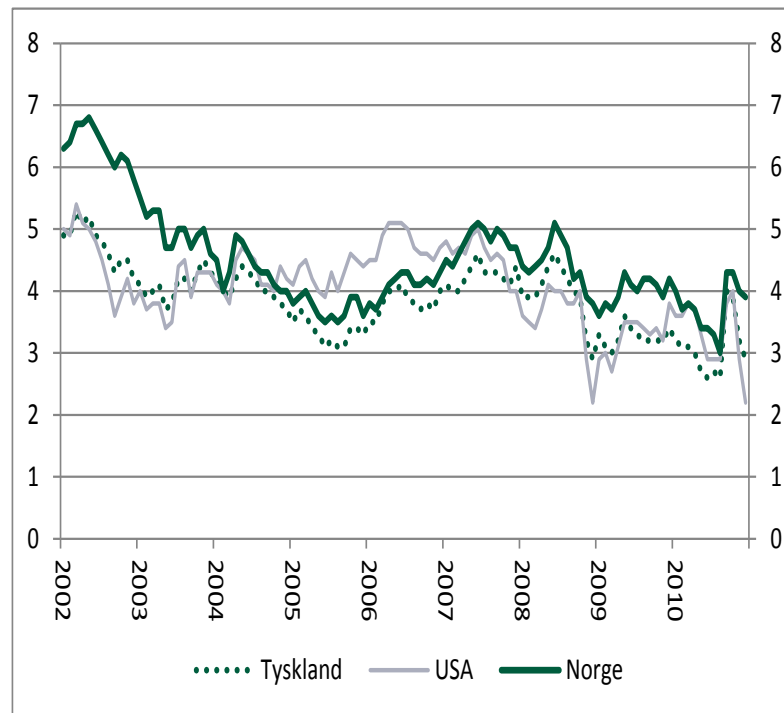
Et urolig tiår

Utviklingen på Oslo børs og i global aksjeindeks

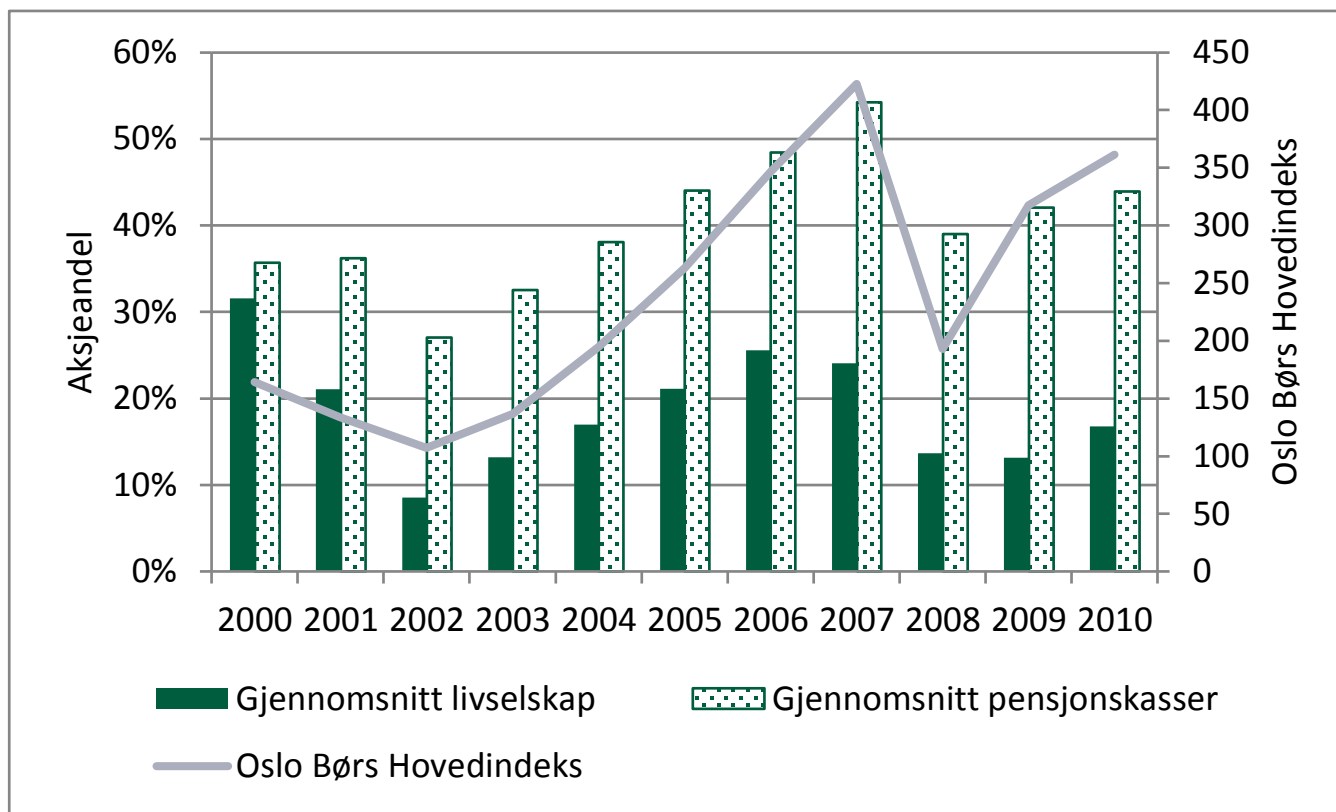
S&P Global 1200 Composite index og Oslo Børs hovedindeks (OBX), 2000-2010
Kilde: Meld. St. 2 (2010-2011): Revidert nasjonalbudsjett 2011, Oslo Børs

Rente på 10-års statsobligasjoner i Norge, Tyskland og USA i prosent

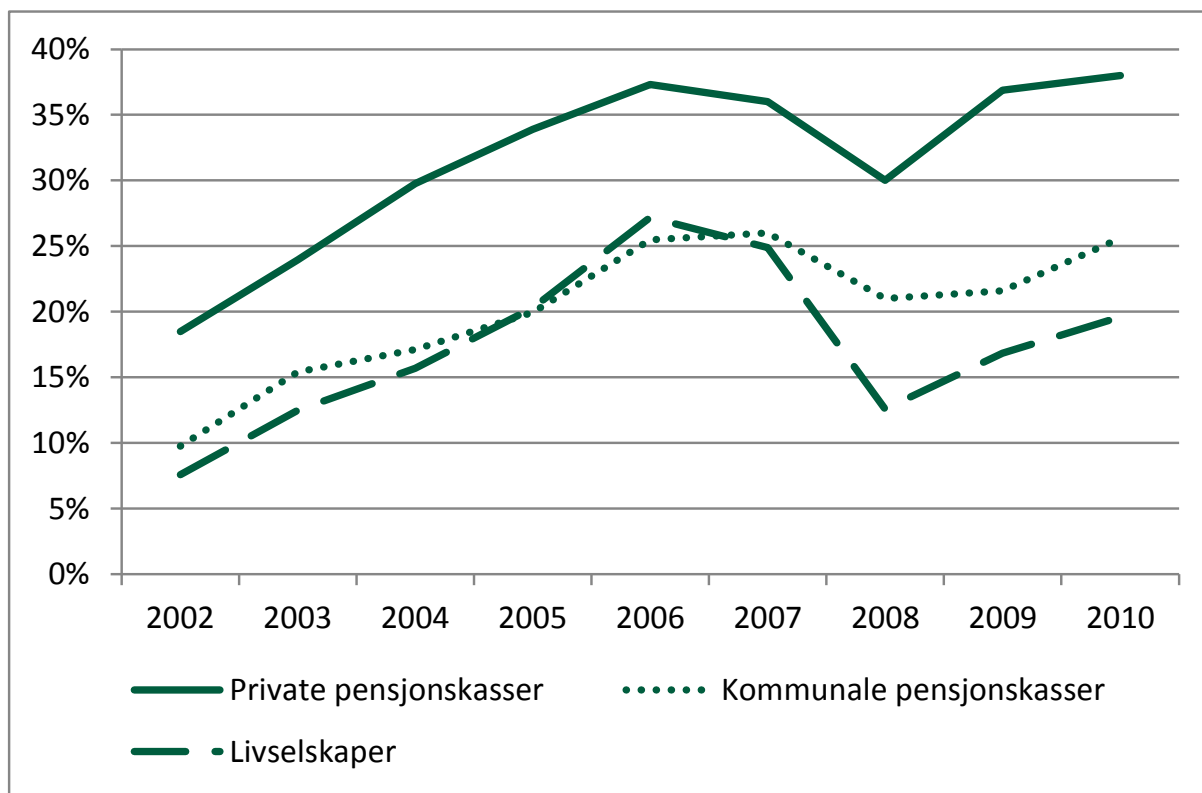

Kilde: Meld. St. 1 (2010-2011): Nasjonalbudsjettet

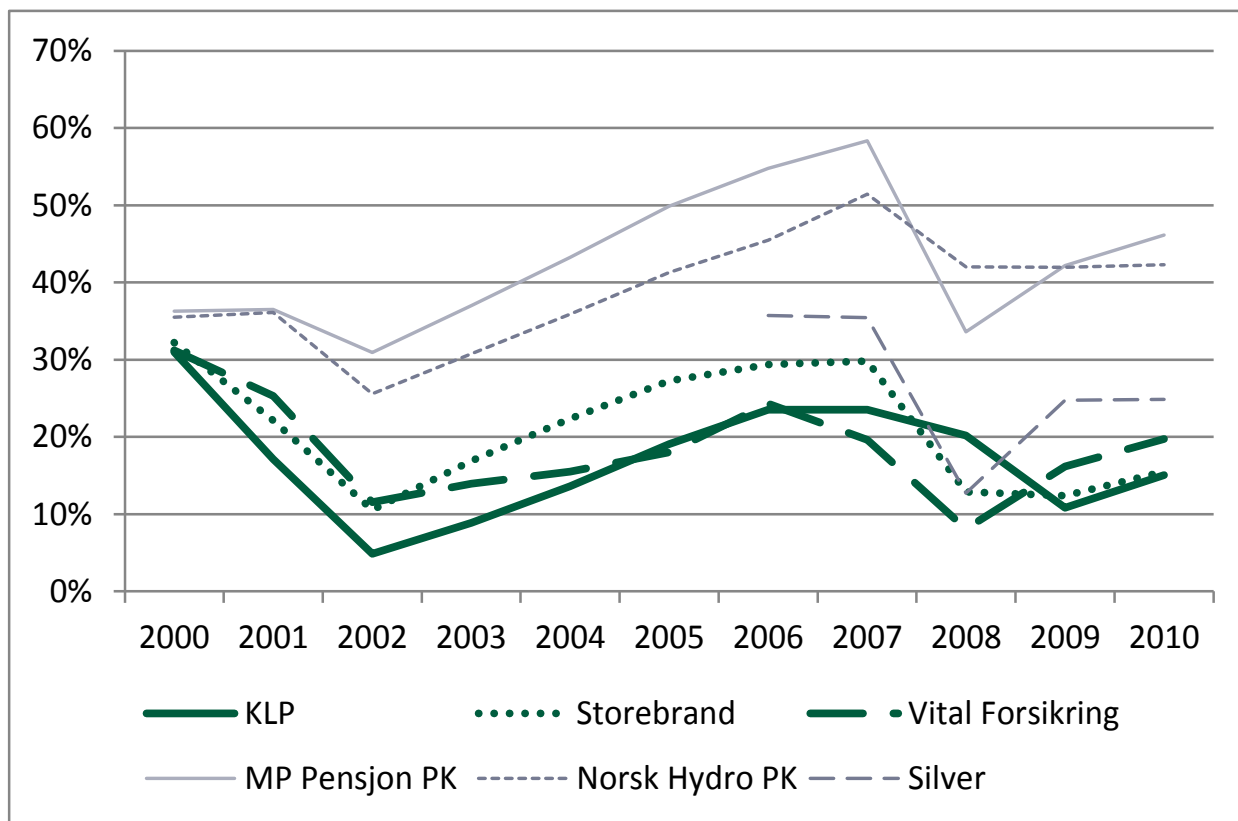
Gjennomsnittlige aksjeandeler og Oslo Børs Hovedindeks

Gjennomsnittlige aksjeandeler

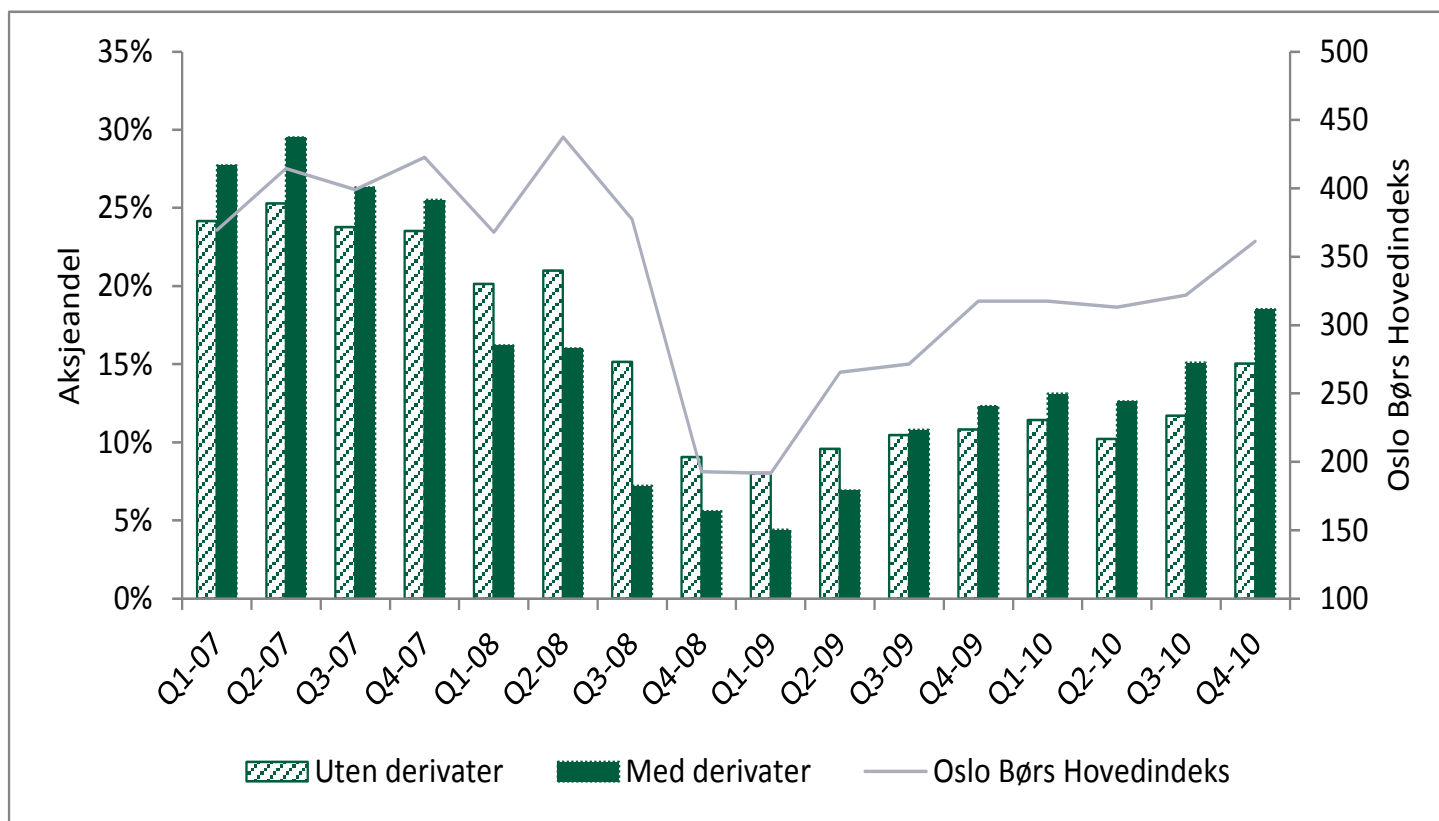
Aksjeandeler pr. innretning

Før 2008 beregnet i prosent av selskapets totale kapital. Fra 2008 beregnet i prosent av kapitalen i kollektivporteføljen
Kilde: FNO og selskapenes kvartalsrapporter

Aksjeandel med derivater - KLP

Tre investeringsstrategier

Tre hovedstrategier for investering:

- Buy and hold
- Constant mix
- Dynamisk risikostyring

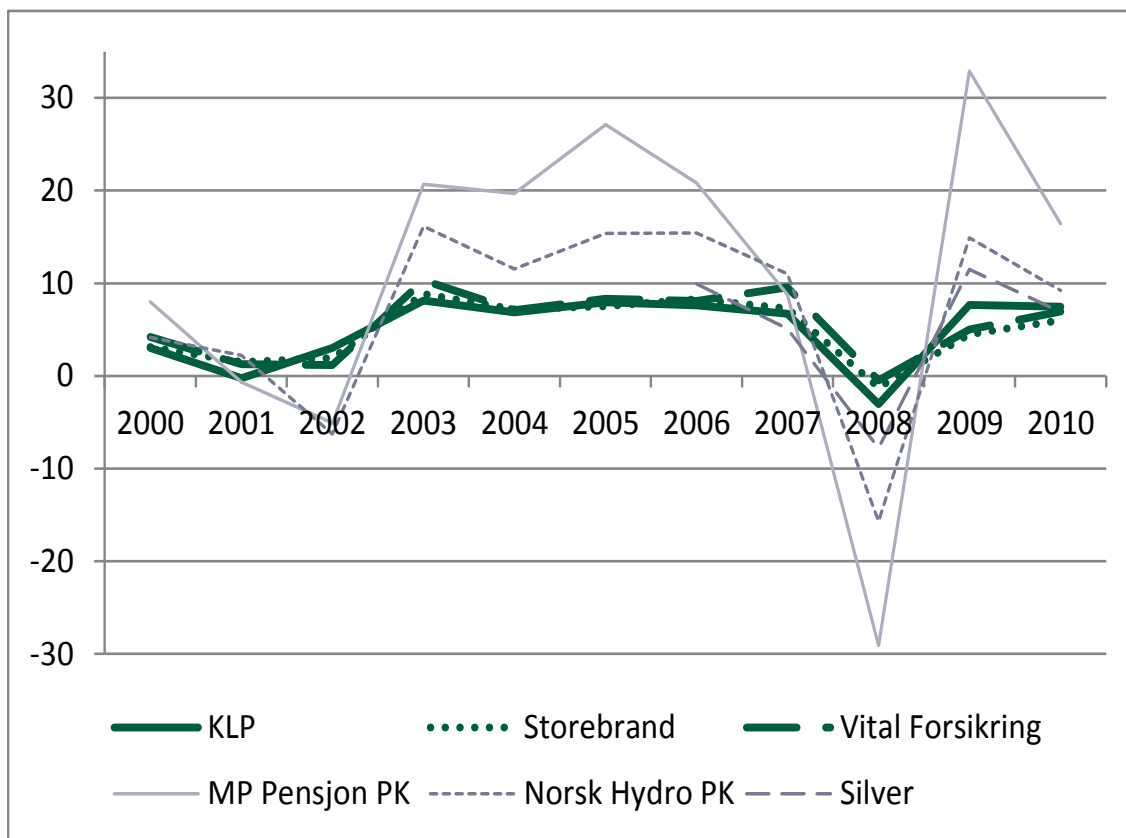
Hva bestemmer investeringsstrategien

- Investeringsmuligheter
- Rentegaranti (garanterte ytelser) og årlig tildeling av overskudd
- Størrelsen på buffere
- Premie for rentegaranti
- Eierforhold
- Kundernes ønsker

Hovedutfordring: garantert pensjon

Verdijustert avkastning

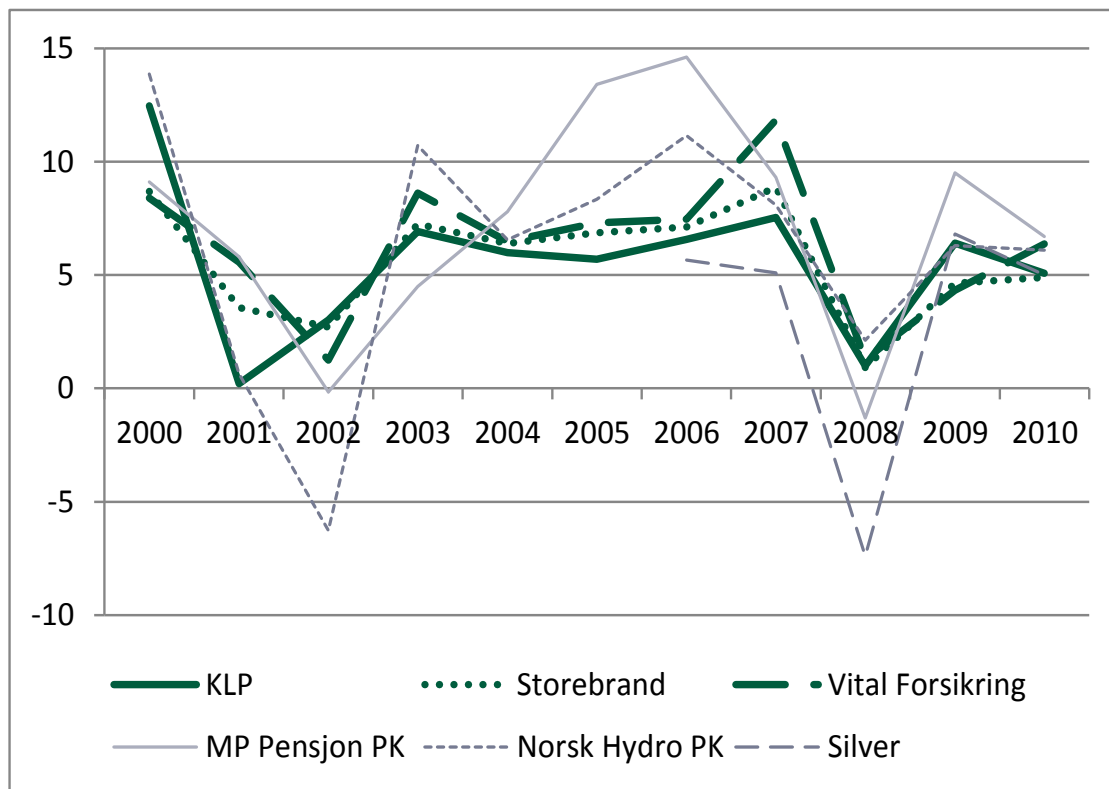
Verdijustert avkastning (kapitalavkastning II) i prosent

Før 2008 beregnet i prosent av selskapets totale kapital. Etter 2008 beregnet i prosent av kapitalen i kollektivporteføljen
Kilde: FNO og pensjonsinnretningenes årsrapporter

Bokført avkastning

Bokført avkastning (kapitalavkastning I) i prosent

Rentegarantiens betydning

Utviklingen i maksimal beregningsrente

År	Maksimal beregningsrente	Kommunale ordninger
Før 1994	4 prosent	
1994	3 prosent for nye kontrakter	3,4 prosent (for de fleste), 3 prosent for kommunale pensjonskasser -for hele premiereserven og ny opptjening
2004	3 prosent for ny opptjening	
2006	2,75 prosent for nye kontrakter	
2011	2,5 prosent for nye kontrakter	
2012	2,5 prosent for ny opptjening	

Størrelsen på rentegarantien

Gjennomsnittlig rentegaranti per 31.12.2010

Pensjonsinnretning	Gjennomsnittlig rentegaranti i hele kollektivporteføljen	Gjennomsnittlig rentegaranti for premiereserven i kommunale ordninger
KLP	3,0 %	3,1 %
Storebrand	3,5 %	3,2 %
Vital Forsikring	3,3 %	3,1 %
Silver ¹⁾	3,8 %	
MP Pensjon PK	2,6 %	
Norsk Hydro Pensjonskasse	3,4 %	

¹⁾ Tall for 2009

Forutsetninger: Gjennomsnittlig rentegaranti i hele kollektivporteføljen er beregnet ut fra beregningsrenten for premiereserven, premiefond og tilleggsavsetninger (tilleggsavsetninger har beregningsrente lik 0).

Kilde: Pensjonsinnretningenes årsrapporter

Premie for rentegarantien

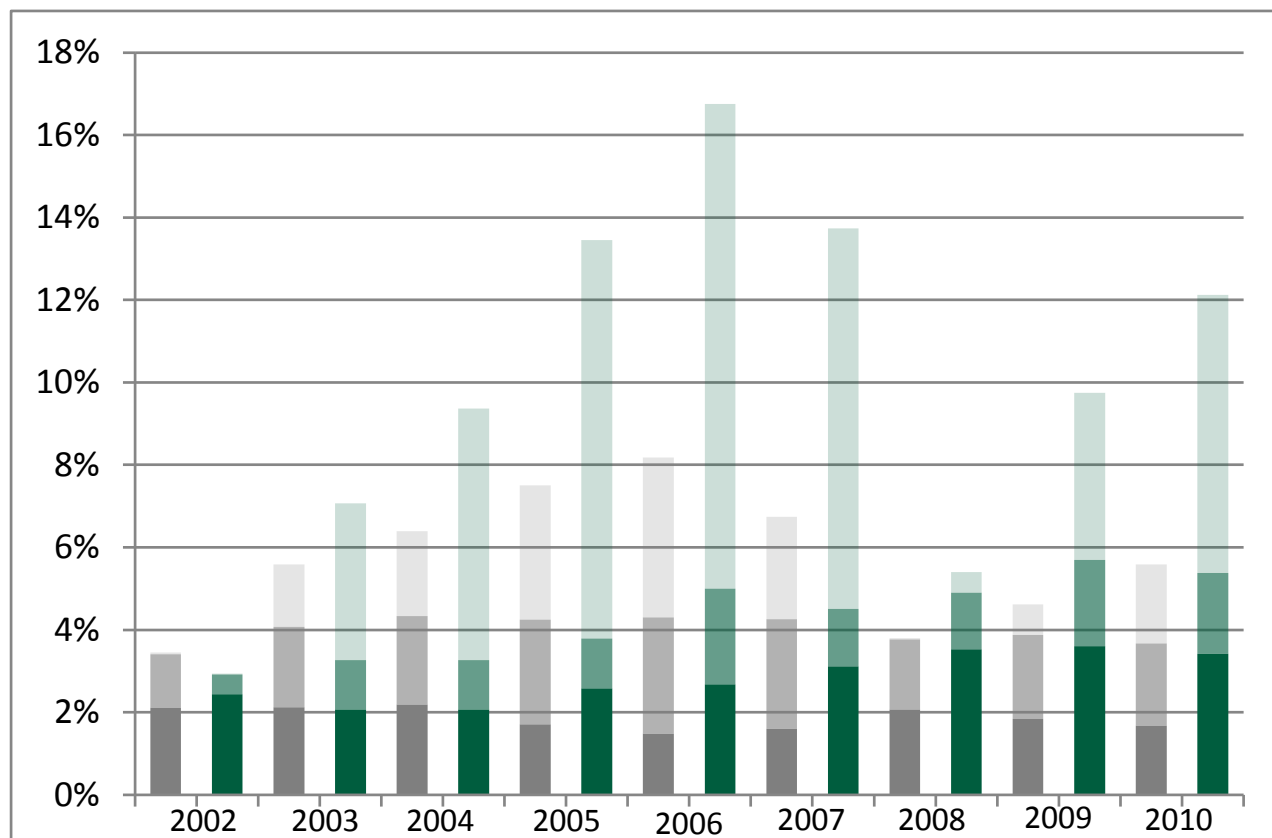
Rentegarantipremie som andel av forvaltningskapital i kollektivporteføljen

	2008	2009	2010
KLP	0,08 %	0,08 %	0,08 %
Storebrand	0,25 %	0,16 %	0,19 %
Vital	0,15 %	0,14 %	0,15 %

Størrelsen på buffere

Bufferkapital i prosent av forvaltningskapital

Livselskaper

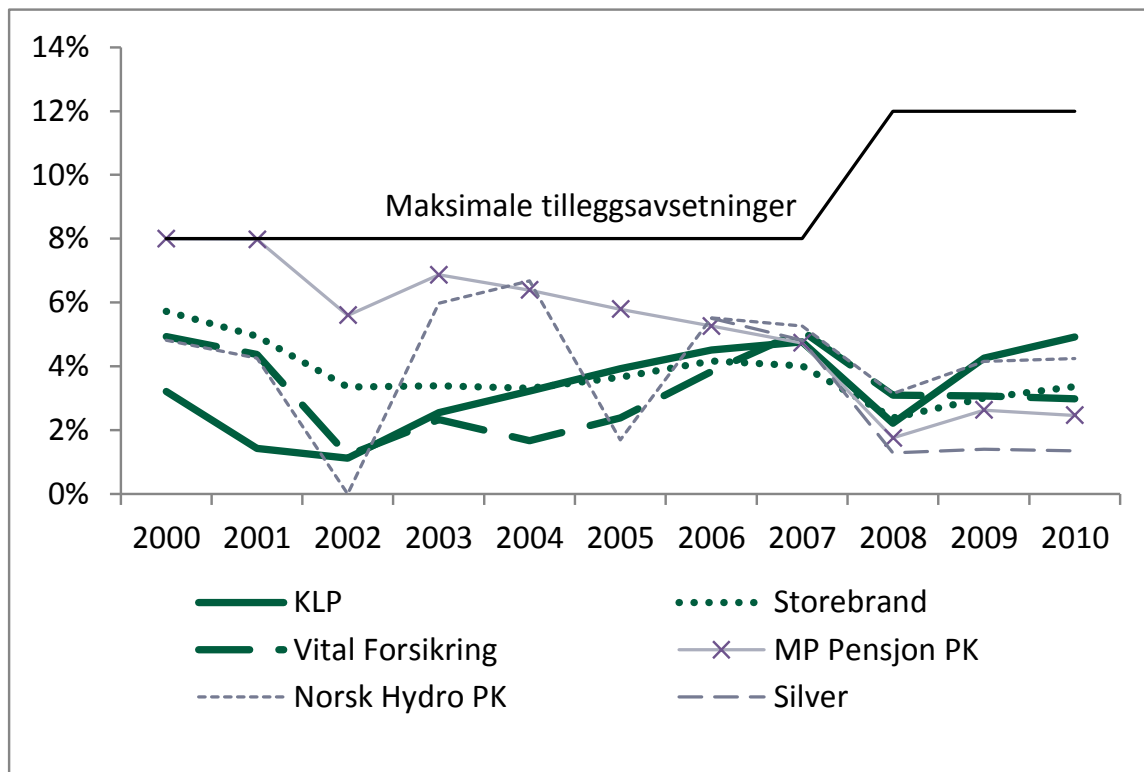
- Kursreguleringsfond
- Tilleggsavsetninger
- Overskytende kjernekapital

Pensjonskasser

- Kursreguleringsfond
- Tilleggsavsetninger
- Overskytende kjernekapital

Tilleggsavsetninger

Tilleggsavsetninger som andel av premiereserve

*Kommentar: Tilleggsavsetningene kunne også være høyere enn 8 prosent etter egne beregningsregler gitt av Finanstilsynet før 2008
Kilde: FNO og pensjonsinretningenes årsrapporter*

Tilleggsavsetninger

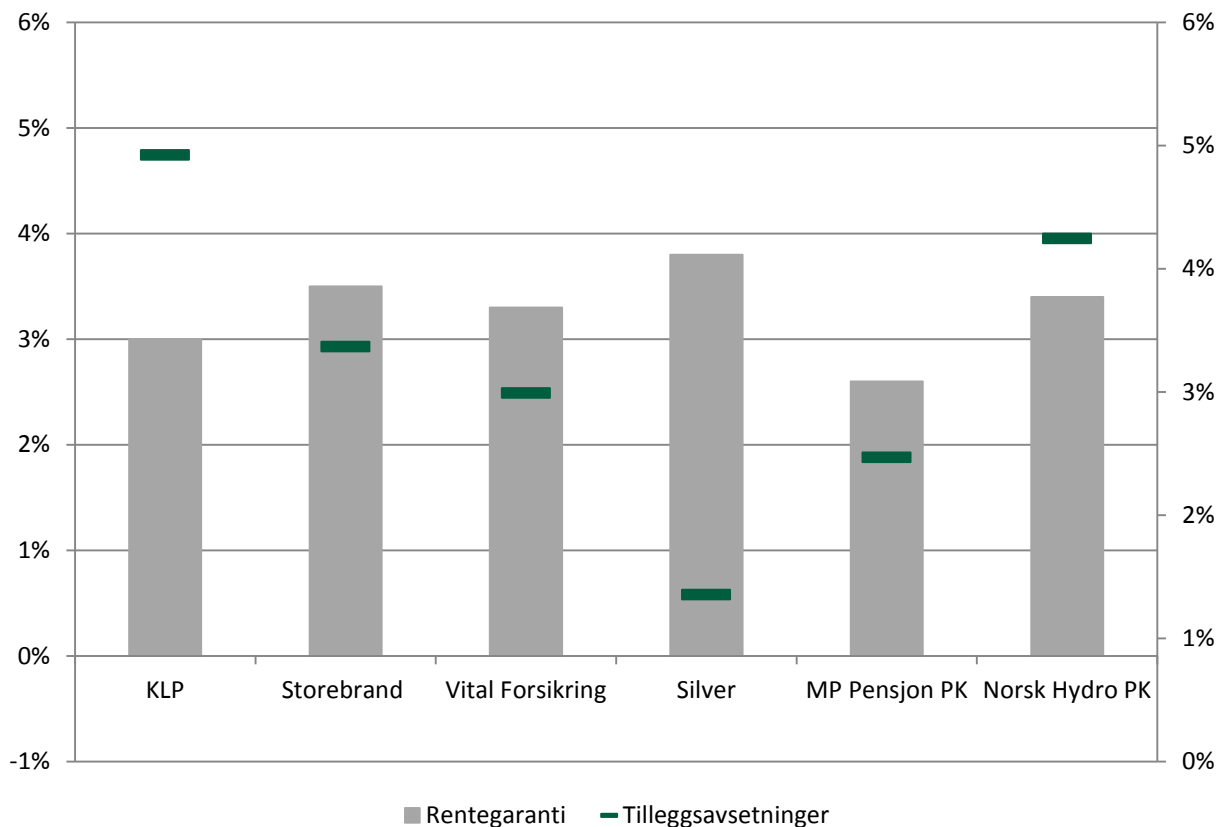

Andel av avkastningsresultat som har gått til tilleggsavsetninger

	2009	2010
KLP	68,7 %	48,3 %
Storebrand	101,2 %	33,1 %
Vital	0,0 %	2,2 %

Tilleggsavsetninger og rentegaranti

Gjennomsnittlig rentegaranti og nivå på tilleggsavsetninger per 31.12.2010

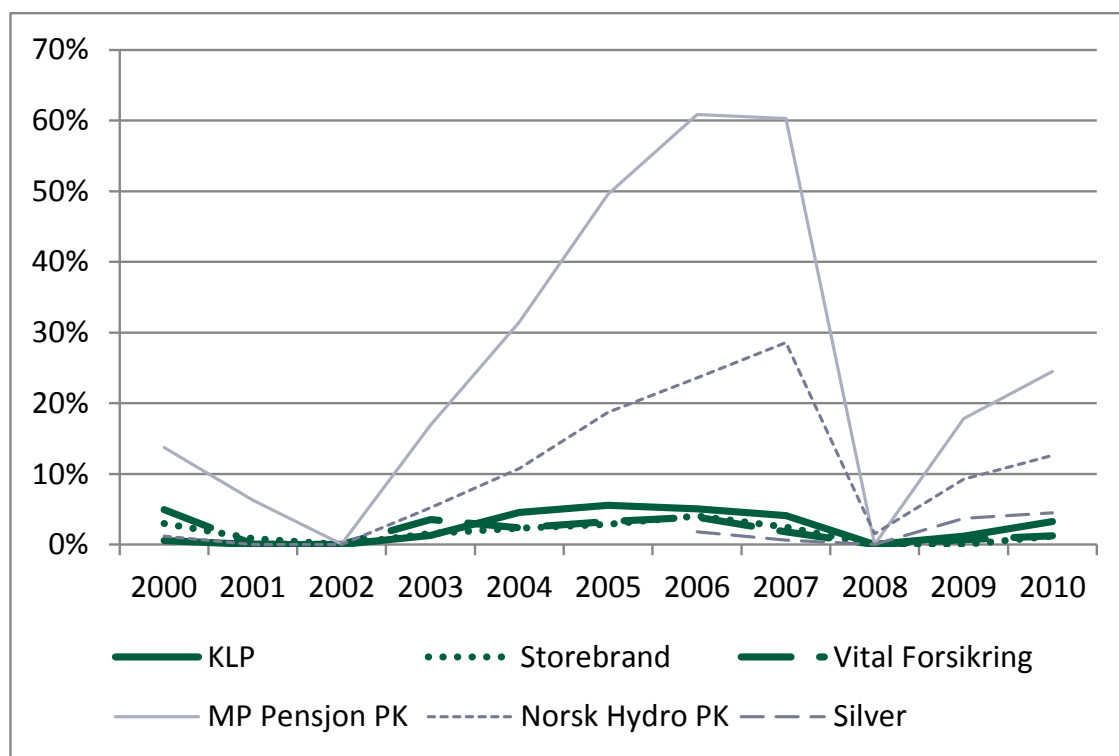
For Silver viser figuren tall for 2009

Forutsetning: i kollektivporteføljen, dvs rentegaranti beregnet inklusive tilleggsavsetninger

Kilde: FNO og pensjonsinretningenes årsrapporter

Kursreguleringsfond

Kursreguleringsfond som andel av forsikringsforpliktelse

Eierforhold og krav fra eierne

- KLP: gjensidig selskap
- Vital: aksjeselskap – heleid av DnB Nor
- Storebrand: aksjeselskap – børsnotert
- Pensjonskasser: eies av kunden (gjensidig)

Kapitalforvaltning og avkastning – kundernes ønsker

- Lav premie
- Høy rentegaranti
- Penger til premiefond
- Lite til tilleggsavsetninger
- Høy og stabil avkastning

Hvorfor kjøper selskapene dyrt og selger billig

Det skyldes en miks av mange forhold:

- Investeringsmuligheter
- Rentegaranti (garanterte ytelser) og årlig tildeling av overskudd
- Størrelsen på buffere
- Premie for rentegaranti
- Eierforhold
- Kundenes ønsker
- Konkurransen mellom pensjonsinnretningene

Kapitalforvaltning og avkastning - kvantifisering av et eventuelt tap

Illustrasjon på mulig effekt av annen avkastning for livselskapene

År	1 prosent avkastning på forsikringsmessige avsetninger som andel av brutto forfalt premie året etter	Antatt gjennomsnittlig beregningsrente	Økt avkastning (ut over rentegaranti)	Mulig tilføring til premiefond
2000		3,4	0,6 %	
2001	7,0 %	3,4	0 %	5,0 %
2002	6,4 %	3,4	0 %	0 %
2003	7,3 %	3,4	2,1 %	0 %
2004	8,0 %	3,4	0,8 %	17,6 %
2005	10,1 %	3,3	3,8 %	7,1 %
2006	8,8 %	3,3	5,4 %	31,5 %
2007	8,3 %	3,2	0,5 %	45,0 %
2008	7,9 %	3,1	0 %	4,0 %
2009	9,6 %	3,1	1,5 %	0 %
2010	9,9 %	3,1	7,4 %	12,8 %

Brutto forfalt premie: definert i forskrift om årsregnskap mm. for forsikringsselskaper.

Kolonne 1 er beregnet ut fra samlede forsikringsforpliktelser for KLP, Storebrand og Vitals kommunale tjenestepensjonsordninger i årene 2000-2009 som andel av samlet brutto forfalt premie i de påfølgende årene (2001-2010)

Forutsetning: Avkastning ett år tilføres premiefondet uavkortet for bruk året etter

Kvantifisering av et eventuelt tap

Oppsummering av ulike effekter ved annen avkastning

Effekt i milliarder kroner	Gitt at lavere beregningsrente tilsvarer 18 % økt premie	Gitt at lavere beregningsrente tilsvarer 12 % økt premie
Bedre avkastning 2000-2001, 2003-2007 og 2009-2010	26,5	26,5
Dårligere avkastning i 2002 og 2008	-10	-10
Økt premie pga lavere beregningsrente	-14	-9,5
<i>Samlet effekt over årene 2000-2010</i>	<i>2,5</i>	<i>7</i>

Men kunne hatt behov for:

- Økte avsetninger med minst 9 - 15 milliarder kroner (lavere beregningsrente)

Dagens tema

- Innledning
- Kapitalforvaltning og avkastning
- Regelverk

Hvordan få det billigst mulig

Rammebetingelser for diskusjon:

- Ytelsesordning
- Forsikringsvirksomhetsloven med forskrift
- Pensjonsinnretningenes handlemåte
- Kundenenes handlemåte

Forsikringsvirksomhetsloven

- Rentegaranti
- Premie for rentegaranti
- Tilleggsavsetninger
- Kursreserver
- Flytterett

Flerårige rentegarantier

- Flerårige rentegarantier (herunder sluttverdigaranti)
- Fem års avkastningsgaranti også i kollektivporteføljen for de kunder som ønsker dette

Tilleggsavsetninger

- Bruk ved negativ avkastning
- Bruk ved negativ avkastning for produkter med investeringsvalg og inntil fem års avkastningsgaranti (fortolkning)
- Oppbygging av nytt bufferfond der både tilleggsavsetninger og kursreserver inngår som kan brukes ved negativ avkastning, men med krav om minste og største mulige bufferfond
- Krav til minimumsavsetning

Tilleggsavsetninger – forts.

- Endret maksimalgrense for oppbygging av tilleggsavsetninger (dersom tilleggsavsetninger kan benyttes ved negativ avkastning)
- Økte grenser for differensiert (individuell) oppbygging av tilleggsavsetninger til 12 prosent
- Mulighet for kunden til å betale inn til tilleggsavsetninger
- Solidariske tilleggsavsetninger i tillegg til dagens tilleggsavsetninger

Pensjonsinnretningenes handlemåte

- Økte avsetninger til tilleggsavsetninger (vil øke innretningenes risikokapasitet)
- Økt bufferkapital/selskapskapital for innretningen (vil øke innretningens risikokapasitet)
- Lavere beregningsrente for ny opptjening av pensjon

Kundenes handlemåte

- Velge produkt med investeringsvalg (med eller uten fem års rentegaranti)
- Velge lavere avkastningsgaranti
- Etterspørre/kreve avsetninger til tilleggsavsetninger

Kommunale ordninger kan opptre likt eller i fellesskap som kunder

Mulige endringer for å gi høyere avkastning

Det kan foretas endringer i forsikringsvirksomhetsloven, hos pensjonsinnretningene eller hos kundene:

- Endret regelverk for avsetning og bruk av tilleggsavsetninger
- Lavere beregningsrente
- Vurdere muligheter for nye produkter, egne underporteføljer med mer

Summen av kostnader høyst usikker

Forholdet til Banklovkommisjonen

Kommisjonen skal vurdere tilpasninger til Solvens II-regelverket etter innspill fra Finanskriseutvalget, Finanstilsynet og FNO:

- 11.02.2011: Finanskriseutvalgets forslag på pensjons- og livsforsikringsområdet
- 28.02.2011: Finanstilsynets vurdering av 13.09.2010 «Regelverket for ytelsesbaserte pensjonsordninger med flerårig avkastningsgaranti»
- 25.03.2011: Finanstilsynets utredning av 08.03.2011 «Virksomhetsregler i livsforsikring»
- 28.04.2011: Brev fra FNO 13.04.2011 «Endrede regler for regnskapsåret 2011 for livsforsikring»

Forholdet til Banklovkommisjonen – forts.

- Forslag til implementering av Solvens II i norsk lov er på høring (frist 06.01.2012)
- Banklovkommisjonen har i NOU 2011:8 foreslått implementering av Solvens II i ny finanslov (høringsfristen er utløpt)
- Fremdeles er noe til behandling i Banklovkommisjonen

Kan risikere at kommisjonen "løser" utfordringene med regelverket (og Solvens II) via nye produkter kun for private pensjonsordninger ikke for kommuner

Spørsmål og debatt
